

PENKI PRIETARAI APIE KATALIKIŠKĄ AKADEMIŠKUMĄ LIETUVOJE

NERIJUS ŠEPETYS

Katalikų intelektualioji veikla Lietuvoje, jei atsiribotume nuo tokių daiktškų dalykų kaip knygų leidyba, kažin ar yra atskiram apmąstymui lengvai pasiduodanti tema. Tačiau mons. dr. Floriano Schullerio tekstas „Ir akis gali būti intelektualė“, o ypač jo pradžioje išdėstytos penkios tezės apie katalikų akademinio veikimo situaciją Vokietijoje (Bavarijoje) šiek tiek provokuoja. Pamėgindamas į tą provokaciją reaguoti, ir paisydamas ne tiek savaime suprantamų bendrybių, kiek akivaizdžių skirtumų, vietoj analogiškų penkių tezių tepasiūlysiu penkis prietarus, kuriuos aptikau savo galvoje, prieš imdamas mąstyti apie tai, kaip gali katalikai Lietuvoje būti akademiškai gilūs, kaip pas mus šiandien įmanomas katalikiškas akademiškumas. Štai tie penki vaizdiniai: nežinau, ar jie gali būti pagrįsti, neįsivaizduoju, kaip juos galima patikrinti, bet pamėginsiu juos suformuluoti.

Pirmas prietaras. Katalikų akademinis veikimas Lietuvoje, kitaip negu Bavarijoje, nėra institucionalizuotas. Lietuvių katalikų mokslo akademią veikiau yra vieta susitikti, bet tai ne institucija įprasta prasme. Kitaip ir būti negali. Katalikų akademijos Lietuvoje institucinis veikimas, realistiškai žiūrint, neįmanomas. Taigi kalbame tiesiog apie katalikus ir jų galimybes akademiškai reikštis tose institucijose, kuriose iš tikrųjų dirba. Kaip ir kuo katalikiški savo universitetuose, savo institucijose, savo veiklos srityse mes dar galime būti? Tai yra vienas problemiškesnių momentų. Mes galime būti katalikiški susirinę tarp savęs, bet ar galime būti katalikiški tokiose vietose, kur katalikiškumu ar krikščioniškumu net nekvepia? Juk neturime nei kaip kalbėti, nei ką pasakyti.

Antras prietaras. Neturėdami institucinio užnugario ir nebūdami kaip nors socializuoti savo institucijose, mes (dažnas mūsų) kartu galime lengviau suvokti save kaip *mes* ir kalbėti tiesiog katalikų intelektualų vardu, kartais netgi apskritai katalikų vardu. Kuriais nors klausimais pasisakyda-

mi tarsi galime atstovauti *mus*, kurie nesame labai aiškiai struktūruoti. Štai LKMA su dviem darbuotojais, mūsų žurnalas (*Naujasis Židinys-Aidai*), kuriame dirba trys žmonės, viena kita žiniasklaidos priemonė, – tai vargu ar tinka pavadinti socialiniu tinklu, gal nebent kažkokie siūlai, kurie mus sieja. Žinoma, čia esama ir pluso, nes kai prireikia kur nors atstovauti katalikišką ar tiesiog Bažnyčios poziciją, tai labai dažnai (ir lengvai) tas katalikas intelektualas ir būna surandamas ir pasiunčiamas (ar nueina pats) konkrečiu klausimu pasisakyti, sudalyvauti, atstovauti.

Trečias prietas. Nuo sovietinių laikų susiklostė taip, kad kultūros, intelektualų ar akademiniam pasaulyje katalikai yra aiški mažuma. Sovietiniais laikais vadinamasis inteligentijos pasaulis buvo itin sekularizuotas, ir ši situacija nelabai stipriai pasikeitė. Tad galime sau manyti, kad kaip katalikai, esame intelektualiai silpni, neturime *protų* – ir tuo skūstis. Mūsų Bažnyčia yra labiau orientuota į kitas, socialiai skaudesnes sritis, o ne į intelektualinę. Tačiau jei pažiūrėtume į Lietuvos mokslų akademiją, mokslinius institutus, universitetus, visą mokslo pasaulį ir kultūrą, tai pamatytume, kad ten to *proto*, mąstymo trūksta ne mažiau. Bent jau žvelgiant iš išorės. Tai nereiškia, kad mes neturime vertingų dalykų, paveldėtų iš praeities, ar bent kūrybinio potencialo. Tačiau protingai kalbėtis vis dėlto nemokame. Tie, kurie turi ką pasakyti, kurie moka kalbėti, dažniausiai viešumoje tyli, o tie, kurie ne(be)turi ką pasakyti – tie dažniausiai kalba. Negali sakyti, per dvidešimt metų išmokome reikšti savo mintis. Peržiūrėję kokį Sąjūdžio laikų mitingo ar viešo renginio vaizdo įrašą veikia patirtume, kaip vis dėlto *nemokėjome* kalbėti, aiškiai formuluoti teiginių, reikšti minčių, išvalgų¹. Yra sukimasis aplinkui, keistas poetiškas polėkis, užsiciklinęs ezopiškumas², bet nėra nei konkretumo, nei logiškumo, nei nuoseklumo. Taigi įveikti šitą galbūt ir išmokome. Tačiau neišmokome klausytis kalbant kitiems, mąstantiems panašiai kaip mes, kitaip ar net priešingai. Neišmokome atsakyti, kai kiti kalba ne taip, kaip mums atrodo reikalinga. Neišmokome tarpusavyje kalbėtis apie rūpimą dalyką, o ne apie demaskuotinus ar bent komentuosimus kitų pasisakymo motyvus³. Šia prasme

¹ Apie sovietinės sistemos sąlygotą medinį kalbėjimą žr. Françoise Thom, „Medinė kalba“, iš prancūzų kalbos vertė Galina Baužytė-Čapinskiene, *Metai*, 1994, Nr. 4, p. 90–104.

² Plačiau žr. Arūnas Sverdiolas, „Korys, migla ir rėtis: Dabartinės lietuvių kultūros erdvėlaikio ypatybės“, in: Arūnas Sverdiolas, *Apie pamėklinę būtį (ir kiti etiudai)*, Vilnius: Baltos lankos, 2006, p. 91–92; Nerija Putinaitė, *Nenutrūkusi styga: Prisitaikymas ir pasipriešinimas sovietų Lietuvoje*, Vilnius: Aidai, 2007, p. 84–94.

³ Plg. Arūnas Sverdiolas, *op. cit.*, p. 106–107.

visiškai nėra diskusijų kultūros, nors daug kas tebedėgina įveikti dialogo madą, kuri iš tikrųjų tėra parodija. Dauguma dialogų ir diskusijų, apskritų stalų tėra savęs pačių parodijos, – kai žmonės labai nori kažką pasakyti, paeiliui išsisako, ir visa tai primena turgaus erzėlį. Visi kažką sako, bet niekas nesiklauso, komenduodami nebent tai, ką ne taip išgirdo, suprato, su kuo (nesuprasdami) nesutinka arba net kam (nesuprasdami) pritaria. O didieji dialogo, polilogo ir pliuralizmo kultūros žadintojai patys yra didžiausi monologininkai (čia pirmiausia regiu prieš akis Leonidą Donskį), kuriems paprastai visiškai neįdomu, ką kas prasmingo turi pasakyti – jei jie patys to prieš tai nebuvo pagalvoję.

Ketvirtas prietas. Kas užpildo proto vietą katalikiškame akademiniam veikimo lauke? Kas užpildo proto vietą visoje kultūroje? Tai labai lengvai vykstanti ideologizacija – ne tik kultūroje ar akademiniam pasaulyje, bet net ir Bažnyčioje. Kai trūksta patrauklių, charizmiškų intelektualinio veikimo pavydžių viešojoje erdvėje, kai stinga prasmingų ir dalykiškų diskusijų, kai svarbus reiškinys ar dalykas lengvai paverčiamas mauzoliejumi arba getu, tai tokiomis sąlygomis labai lengvai pasiduodama ideologijoms. Pavyzdžiai: lietuviškas siaurakaktiškas nacionalizmas Bažnyčioje, entuziastingas anglofiliskas etatizmas moksle ar kairuoliškas multikultūralizmas kultūros ir visuomenės kritikoje. O iš tikrųjų tai ir yra iššūkiai tiems, kurie save suvokia ar kitų yra laikomi katalikais intelektualais. Priimti tokį iššūkį, reikštų aiškiau įsisąmoninti savo katalikiškumą.

Penktas prietas. Reikia pagaliau atsispirti į kokią nors patirtį ir mėginti aptikti save – mus. Iš esmės kito kelio kaip ir nėra, nebent prabilti subjektyviai, nes nesti struktūros, į kurią galima įsitverti, ar vaizdo, kuris būtų atpažįstamas kaip savas.

Tad kokia mano patirtis? Penkiolikos metų darbas ir kūryba turbūt vienišame katalikiškame intelektualiam žurnale Lietuvoje – *Naujajame Židinyje-Aidai*. Iš jų pora metų vyriausiuoju redaktoriumi. Dvidešimt metų akademiniam pasaulyje, iš jų dešimt metų dėstyto ir penkeri metai kažkokios keistos kovos prieš sustabarėjusią mokslo sistemą.

Pirmas momentas – apie žurnalą. Jis buvo 1991 m. įkurtas sąmoningai pratęsiant tris tradicijas. Viena jų prieškarinė: *Židinys* – taip vadinosi ateitininkų įkurtas literatūros, mokslo, visuomenės ir akademiško gyvenimo žurnalas. Šią tradiciją mėginta tęsti intelektualiniu lygiu. Antra tradicija – iševivijoje, Vakarų tremtyje ėjęs kultūros žurnalas *Aidai*. Ši tradicija buvo

perimta ir perduota instituciškai, per tuometinius leidėjus pranciškonus, išlaikant skaitytojų branduolį. Ir trečia tradicija – tai vienintelis sovietų Lietuvoje ėjęs legalus katalikiškas periodinis leidinys *Katalikų kalendorius-žinytas*, kurį leido kunigas Vaclovas Aliulis MIC ir kuriam talkino Petras Kimbrys ir Vytautas Ališauskas. Pirmasis buvo *Naujojo Židinio* krikštatevis, antrieji – žurnalo kūrėjai ir galvos. Pirmoji redakcija, tarsi „cementuodama“ (po)sovietinio meto katalikiško intelektualinio veikimo patirtį, netruko suburti ar veikiau leisti susiburti bičiulių ir bendradarbių ratui. Tai buvo žmonės, kuriuos lengviausia vadinti katalikų intelektualais. Šių asmenų ratas keitėsi, bet jų kultūrinė įtaka ir svoris Lietuvoje iki šiol neproporcingai didelis (užtenka kam nors iš šio rato – nebūtinai taip besijaučiančiam, pakanka, kad kitų priskiriamam – pasisakyti plačiojoje viešojoje erdvėje, kaip tuojau bus identifikuota: čia jie⁴). Sunku su tuo susieti kokį konkretų turinį, tai tiesiog atpažįstama kaip tradicija ir (dažniau nepagrįstai nei pelnytai) įvardijama kaip jėga. Šio seminario pradžioje buvo pasitebėta, kad sekuliarus pasaulis gal dažnai linkęs pervertinti katalikiškas struktūras, jų galios ir įtakos požymius. Kita vertus, Lietuvoje tėra tik du platesnio profilio kultūros ir visuomenės žurnalai – *Kultūros barai* ir *Naujasis Židinys-Aidai*⁵. *Naujojo Židinio-Aidų* žurnalas, koks buvo įkurtas 1991 m., labai stipriai pasikeitė ir dabar redakcijoje nebėra nė vieno nuo pradžios dirbusio žmogaus, išskyrus maketuotoją. Tačiau anuo metu buvo galvota, kaip veikti įgyvendinant misiją, kuri daugiau ar mažiau apsibrėžta. Kaip programiškai sakė kunigas Vaclovas Aliulis, Lietuvoje turi būti vienas katalikiškas žurnalas masėms, vienas intelektualus ir dar vienas akademinis. „Masėms“ skirtą leidinių šiandien atitiktų kažkuria prasme net ir *Katalikų pasaulio* vietą užimanti šeimyniškoji išpūdingo tiražo *Artuma*, virtualiojoje erdvėje ją savitai papildė *bernardinai.lt*, akademinį (jei pasistengs ir pavyks) gali ilgainiui reprezentuoti kad ir šis *Lietuvių katalikų mokslo akademijos metraštis*, na, ir *Naujasis Židinys-Aidai*.

Tačiau lieka klausimas – kurgi tas katalikiškumas? *Artumoje* ir *bernardi-*

⁴ „Viena klika baigia uzvaldyti visa svietimo sistema. Kas vienija Steponaviciu, Putinaite, Subaciu, Adomena, Alisauska? ... Naujasis zidinys-Aidai“ ([Ydos], lrytas.lt, 2011-04-18 23:24, IP 188.69.226.172).

⁵ Būtų trumparegiška nepastebėti naujųjų rimtesniųjų mėnesinių ar ketvirtinių žurnalų stiprėjančių pretenzijų ir ambicijų būti intelektualiais (plg. ypač naujo sukirpimo ketvirtinį *Intelligent Life. The Economist*), tačiau jų atveju turime reikalą arba su (verstiniu) importu, arba su profesionaliu (samdyto darbo) produktu, – redakcija, diskusija, tradicija, bendradarbių ratas čia tikrai nefigūruoja kaip kultūros veiksniai.

nai.lt viskas, regis, aišku, tačiau kai atsiverčiu kad ir naujausią savo žurnalo numerį, ką galiu (išskyrus vis dar pasitaikančią „bažnytinę“ tematiką) įvardyti kaip katalikiškos ar krikščioniškos pozicijos intelektualinę apraišką? Arba – kaip reiškiasi katalikiškumas mokslininko, jam veikiant konkrečioje srityje, akademinėje aplinkoje? Kuo jis kitoks – nuoširdžiai dirba, dorai elgiasi? Šis seminaras nuo pat pradžių užkabino tokią problemą, bet aš čia apsiribosiu tik tomis dviem sritimis, kuriose pats dalyvauju.

Pirmiausia reikia fiksuoti, kad žurnalas jokia prasme nėra bažnytinis struktūros, institucijos prasme. Mes čia nematysime dalyvaujančių hierarchų, netgi kunigų, išskyrus minėtą Vaclovą Aliulį. Kunigai *Naujojo Židinio-Aidų* bemaž neskaito. Turinio požiūriu irgi nedominuoja temos, kurios būtų svarbios visai krikščionių visuomenei. Nėra ir kokios nors krikščioniškos kultūros skleidimo. Kas tuomet galėtų būti tas katalikiškas intelektualumas? Man atrodo, kad tai yra rimta problema, tačiau nesijausdamas galintis ją išspręsti, tiesiog trumpai apžvelgsiu istoriją.

Šiuo požiūriu žurnalo leidimo istorijoje galėčiau išskirti tris etapus, iš kurių netgi galima bendrais bruožais įsivaizduoti (kadangi žurnalas šiek tiek atspindi kultūros, visuomenės bei Bažnyčios būklę), koku keliu vyko ir Lietuvos „atsikrikščioninimas“ per pastaruosius dvidešimt metų. Pirmas misijos pavidalas buvo skleisti krikščionišką mintį. Žurnalo redakcija iš pradžių rūpestingai stengėsi sugrąžinti Lietuvos skaitytoją į Europos krikščioniškąją (taip pat ir antikinę) kultūros tradiciją, kad ir pateikdama klasikinių tekstų vertimus ir komentarus, – pratešiant tai, kas pamažu buvo prasidėję prieškario Lietuvoje. Versta sistemingai, nuo Hėrakleito iki Origeno, nuo Mokytojo Eckharto iki Hanso Urso von Balthasaro. Iš tokių tekstų publikacijų ilgainiui išaugo knygų leidyba – daug gerų knygų. Ir autorinių, ir verstinių tekstų, ir klasikinių, ir modernių nesenstančių. Ir iš tiesų, norint, kad žmonės imtų plačiau skaityti tuos tekstus, kurie yra krikščioniškos tradicijos šaltiniai ir šulai, geriausia leisti knygas, – ypač kai jų nėra. Tačiau žurnalas tokio tarpininkavimo misiją tęsė ir pradėjęs leisti knygas, kol maždaug po dešimtmečio, ryškiai pakeičiant ir išvaizdą, buvo subrandinta nauja idėja, pirmiausia naujojo vyriausiojo redaktoriaus Sauliaus Drazdausko pastangomis. Žurnalas vizualiai įgijo maždaug tokį pavidalą, kokį turi dabar, tik sudėtingesnį. Tai turėjo būti visuomeniškas katalikų žurnalas, jame stengtasi sutelkti katalikiškas intelektualines pajėgas (antikine prasme – *politiniam*) veikimui viešojoje erdvėje. Pakaks pasakyti, kad idėjos, kilusios dėl aukštojo mokslo pertvarkos, švietimo sistemos, pirmiausia buvo išdėstytos *Naujojo Židinio-Aidų* puslapiuo-

se⁶. Atrodę svarbūs, jaučiami, rūpimi dalykai (nuo Valdovų rūmų siaubo iki pirmapradės polonofilijos, nuo islamo iššūkio iki Justino Marcinkevičiaus fenomeno, nuo atminties politikos iki intelektualų (ne)atsakomybės), į kuriuos derėtų reaguoti viešojoje erdvėje, kartais ir politiškai, buvo reaguota mūsų žurnale. Paprasčiausias pavyzdys – grėsmingi pokyčiai Rusijoje, tenykščiai vidiniai procesai, jų ryšys su tuo, kas vyksta Lietuvoje⁷. Mes apie tai nuosekliai, pasitelkdami analizę, pradėjome rašyti pirmieji.

Kitas dalykas – dabar labai populiari rašyti apie sovietinę visuomenę, užsiimti vadinamąja sovietika, jau ginamos ir disertacijos. Tačiau pirmieji šios problematikos tekstai pasirodė prieš dešimtmetį mūsų žurnale, vėliau tai tapo intelektualine akademine mada. Tuo galima pasidžiaugti, tačiau patsėjimas į politiką reiškia, kad kai kurie žmonės tiesiog nuėjo į politiką ir joje liko, dalis autorių kitaip išsisklaidė. Kai kurios iškeltos iniciatyvos buvo iš dalies įgyvendintos savo keliu, kai kurios natūraliai deaktualizavosi.

Tačiau to principinio visuomeniškumo buvo neįmanoma išlaikyti kad ir dėl to, jog kaip tik tuo metu, kai tai buvo sumanyta, Lietuvoje iš esmės atsirado ir išplito tai, kas vadinama internetu erdve. Ir visuomeniškai aktualūs dalykai pirmiausia ten išškyla, ten aktualiai apsvarstomi. Pradedant savaitiniu politikos komentaru, baigiant kultūriškai reikšmingesnių įvykių apžvalga. Ne itin periodiškai – aštuonis kartus per metus – einantis žurnalas negali į tokius dalykus reaguoti greitai, aktualiai. Per daug greitai viskas vyksta, tam reikia kitų refleksijos formų. Taip antrasis misijos pavidas pamažu ėmė transformuotis.

Ir trečias, dar tebesitveriantis formatas – tai posovietinės kultūros ir visuomenės kritikos misija. Kaip jau minėjau, Lietuvoje kultūros ar visuomenės kritika labai lengvai atsistoja į kairuoliškai kultūrkritines *mainstream'o* pozicijas. Tam reikia atsvaros iš kitos pusės, ir tada neišvengiamai reikia užimti politinę dešinę, ar konservatyvizmo, ar liberalizmo, ar tiesiog europietiškos krikščioniškos tradicijos prasme. Tai reiškia, kad šio žurnalo katalikiškumas yra už teksto, jo tiesiogiai nesimato. Tai gali būti autoriaus pozicijos prielaidos, tai gali būti neįvardytas skaitytojo lūkesčių užkabinimas, gali būti bendra iš žurnalo tekstų kylanti nuotaika. Tačiau vienas dalykas aiškus: būtina pritraukti į žurnalo rašytojų, skaitytojų,

⁶ Plg. cituotąjį anoniminių komentarų, kuris teisingos įžvalgos apie dalyką grūdą įvynioja į marksistinį galios diskursą ir dramatiškai personalizuoja.

⁷ Simptomiškas pavadinimas – „Apie vidinę grėsmę iš Rytų“ (*Naujasis Židinys-Aidai*, 2003, Nr. 11–12).

bendradarbių, bičiulių ratą žmones, kurie nebūtinai save suvokia kaip katalikus ar krikščionis, bet kurie kritiškai mąsto, remdamiesi sveiku protu ir tradicija. Norint ir jiems galbūt kartu neakivaizdžiai parodyti, kad ta tradicija iš esmės yra krikščioniškos kultūros tradicija. Tai yra, pasižiūrėkite – tai ką jūs skaitote, sakote, siūlote, iš tikrųjų yra labai krikščioniška ir jūs čia turite būti. Kaip, iš kur pritraukti?

Tai vienintelė priežastis, kodėl likau dirbti akademiniame pasaulyje. Todėl, kad ten yra ir vis atsiranda naujų, jaunų žmonių, kuriuos galima pritraukti, sudominti skaityti, rašyti ir įsijungti į šį procesą. Iš esmės prasminga nuolat ieškoti žmonių, kurie galėtų rašyti, nes Lietuvoje rašymo kultūra, kaip ir kalbėjimosi ar klausymosi, dar yra vos prasikalusi. Ką ir kalbėti apie skaitymą: sunku sociologiškai patikrinti, bet esu tikras, kad daugiau kaip pusė Lietuvos žmonių iš viso nieko, kas panašu į tekstą, neskaito. O jei kas ką ir skaito, tai kas iš to lieka, kai tuo nėra dalijamasi, tai nėra bendras labas, oras, kuriuo visi kvėpuojame? Čia mes negalime net pradėti lygintis su bavarais. Tad daugybė dalykų yra neįmanomi net ir akademijos aplinkoje. Ir koks tada yra kelias katalikiškam dėstytojui? Galiu pasakyti, kaip aš galvoju, kaip man rodo, kaip galima elgtis. Dėstydamas turi neslėpti ir pasakyti, kad esi („reakcinis“) katalikų veikėjas, kad žmonės identifikuotų, žinotų kas čia kalba. Bet esmė yra ta, kad jeigu jauti, jog tai, ką tu sakai, žmonėms yra svarbu (nesvarbu apie ką), juos užkabina, tai gali sakyti, kad „taip, mes katalikai mąstome būtent taip“. O jei ką ne taip pasakai, prašauni pro šikšnele, net apsijuoki, tai tada prisipažįsti, – ką aš čia galiu, esu paprastas, silpnas, menko protelio. Žodžiu, trūkumus prisiimti sau, o apie privalumus sakyti, kad tai *mūsų*, katalikiška. Čia nekalbėsiu apie seminaro pradžioje užkabintą problemą, kad painiojamas Dievas ir tikėjimas, kad madinga savintis bendrą turinį. Taip yra ir Lietuvoje, bet ne tiek dėl postmodernios kultūros, kuri žmonėms supainioja galvas, bet dėl posovietiško, dėl kurio vis dar neskiriama fikcija nuo tikrovės, tikroviškas istorijos vaizdavimas nuo fiktyvaus. Būtent tokiais atpainiojimais, skyrimais, ribų brėžimais mes su kolegomis istorikais ir užsiimame universitete. Žinoma, tai įmanoma tiems, kurie pirmaisiais užsiima humanitariniais ir socialiniais dalykais.

Pabaigoje keletas pastabų, reaguojant į pirmąsias iš penkių tezių, kurias suformulavo dr. Schulleris. Pirma, šventojo naivumo grėsmė. Tai yra problema, ir, ko gero, daug stipresnė negu suformuluota Schullerio. Problema ne tik ta, kad pas mus tikėjimas yra atsiskyres nuo kultūros ar žinojimo pasaulio, bet kad niekas savęs nereflektuoja. Nei tikėjimo pasaulyje,

nei kultūros žinių pasaulyje nėra įprasta autorefleksija, savikritika ir todėl sekuliarizacijos pasekmės⁸ net nėra įvardytos. Mums trūksta drąsos pripažinti, kad esame ganėtinai naivūs. O atsiliepiant į antrąją ir trečiąją tezes, dėl religinių tradicijų susigrąžinimo ir trečiojo laipsnio ekumenizmo – kaip minėjau, iš esmės mes tai savo žurnale ir darome. Nežinia, ar tai duoda kokių nors rezultatų. Jeigu tu užsiimi kokia nors veikla ir gali apmąstęs tai pasakyti: čia labai prasminga, – tai yra labai gerai. Tačiau lieka klausimas, ar tai nėra elitinis užsiėmimas. Jeigu tu nekalbi su paprastais katalikais jiems suprantama kalba, jie tavęs negirdės, neatpažins, nepripažins savu. Sakys, „jūs čia kažkokie intelektualai“. Ir atvirkščiai, religiškai indiferentiški intelektualai, visas kultūros *mainstream'as* atmes tave kaip katalikišką struktūrą. Antai valstybiniai fondai, kurie dalija paramą kultūros reikmėms, visada atsižvelgs, kad tai kažkaip susiję su Bažnyčia (jų suprantama tik instituciskai) – pirmiau pranciškonais, dabar jėzuitais, – tai „tegul jie jus ir išlaiko“.

Tai teisingos pastabos, nes jeigu nesugebi suprantamai papasakoti, kas esi ir ką darai, ne klausytojas ar skaitytojas kaltas. Pagaliau trečias momentas, apie šiuolaikinį trečiosios atmainos ekumeniškumą, leidžiantis į laisvą pokalbį, dialogą nebe su kitais krikščionimis, kitomis religijomis, o su sekuliarium, postmoderniu pasauliu. Ką jis duoda? Mes tame pasaulyje ištirpstate, lengvai pasiliegame, tačiau ar pasiliegame to mūsų katalikiškumo? Kadangi mūsų jėgos yra labai menkos, tai viskas gali greitai nunykti. Tai, kad tu suvoki iššūkius ir mėgini į juos reaguoti, visiškai nereiškia, kad kas nors iš to išeis. Bet nebūtinai ir neišeis.

Parengta pagal pasisakymo diskusijoje garso įrašą

⁸ Plg. Peter L. Berger, „Nepasiteisinusi sekuliarizacija“, iš anglų kalbos vertė Gediminas Sadauskas, in: <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2008-03-28-peter-1-berger-nepasiteisinusi-sekuliarizacija/3917>, (2011-04-18).